

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Elišky Cihlářové a soudců JUDr. Jaroslava Hubáčka a JUDr. Karla Šimky v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalovanému: **Nejvyšší správní soud**, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 31. 5. 2013, č. j. 30 A 41/2012 – 58,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 31. 5. 2013, č. j. 30 A 41/2012 – 58, byla zamítnuta žádost žalobce (dále jen „stěžovatel“) o přiznání osvobození od soudních poplatků pro řízení o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením správního orgánu a současně byl stěžovatel vyzván k zaplacení soudního poplatku v částce 3.000 Kč. Krajský soud v odůvodnění napadeného usnesení uvedl, že pokud se jedná o břemeno tvrzení a důkazní, měl k dispozici kopii potvrzení o poskytnutí dávky pomoci v hmotné nouzi – příspěvku na živobytí, z níž vyplývá, že stěžovatel je od 6. 12. 2011 příjemcem příspěvku na živobytí č. j. 4952/2007/POL, a dále kopii poštovní poukázky typu B ze dne 13. 3. 2012, z níž vyplývá, že stěžovateli byla Úřadem práce České republiky, krajská pobočka Pardubice (dále jen „úřad práce“) poukázána částka 3.410 Kč. Stěžovatelem předložené listiny pouze prokazují, že od 6. 12. 2011 do neznámého data byl příjemcem příspěvku na živobytí a že dne 13. 3. 2012 mu úřad práce poukázal částku 3.410 Kč. Z uvedených listin však nevyplývá, v kolika případech, tj. po jak dlouhou dobu, byl stěžovatel příjemcem příspěvku na živobytí a z jakého titulu a za jaké období mu byla uvedena částka úřadem práce poukázána. V prohlášení stěžovatele ze dne 18. 4. 2012 není

uvedena žádná částka zdanitelných a nezdanitelných příjmů. I pokud by si krajský soud vyložil, že nedosahuje žádných zdanitelných ani nezdanitelných příjmů, pak tato skutečnost je stěžovatelem popřena, když v tomto prohlášení současně uvedl, že je příjemcem státní podpory – státních příspěvků podle zákona č. 111/2006, ve znění pozdějších předpisů a zároveň předkládal listiny, kterými chtěl prokázat výši svých příjmů. Údaje obsažené v uvedeném prohlášení ohledně jeho tvrzených příjmů jsou buď nevyplněné (stěžovatel buď tvrdí, že žádné příjmy nemá), případně tvrdí, že je má („státní příspěvky podle zákona 111/06 ve znění 366/11 Sb.“), ovšem vůbec neuvádí, od kdy a v jaké výši takové dávky pobírá. Rovněž z něj není zřejmé, kde stěžovatel fakticky bydlí, jaké jsou jeho náklady na bydlení, ani co míní uvedením „výše peněžních závazků: tisíce“ a co chtěl dokazovat údajem, že má nenarušenou způsobilost krást. Jedná-li se např. o údaj týkající se příjmů či jiné skutečnosti rozhodné pro posouzení žádosti. Ze stěžovatelem předložených listinných důkazů tedy vyplývá pouze tolik, že mu byla dne 6. 12. 2011 přiznána dávka pomoci v hmotné nouzi – příspěvek na živobytí a že dne 13. 3. 2012 mu byla úřadem práce poukázána z nedoloženého titulu částka 3.410 Kč. Není ani v souvislosti s jeho tvrzením o plné invaliditě zřejmé, zda mu byl přiznán invalidní důchod. Věrohodnost stěžovatelových tvrzení v uvedeném prohlášení je tedy snižována jeho obsahem. Žadatel může nedostatek prostředků pro zaplacení soudního poplatku prokazovat i jinak, než řádným vyplněním prohlášení, ale vždy tak, aby to poskytovalo úplný obraz o jeho majetkových a osobních poměrech. V dané věci tato podmínka splněna nebyla a potřebné podklady pro možnost úvahy o osvobození od soudních poplatků, nebyly krajskému soudu předloženy. Nesplní-li účastník žádající o osvobození od soudních poplatků svoji důkazní povinnost, soud výdělkové a majetkové poměry nezjišťuje. Pokud jsou žadatelem dokladované skutečnosti neaktuální nebo neúplné soud žádost zamítne. Krajský soud posuzoval žádost o osvobození od soudních poplatků i z hlediska, zda se nejedná o zneužití práva, tzn., zda stěžovatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem. Při své úvaze krajský soud především zohlednil skutečnost, že jeho identická žádost včetně „potvrzení“ byla již hodnocena Nejvyšším správním soudem, a to v usnesení ze dne 12. 9. 2012, č. j. 1 As 121/2012 – 22. Nejvyšší správní soud takto formulovanou žádost označil za zjevně šikanózní a nemíněnou vážně. S uvedeným názorem se krajský soud ztotožnil. U krajského soudu je pouze na úseku správního soudnictví evidováno 229 návrhů stěžovatele na zahájení řízení. Ani v jednom ze stěžovatelem iniciovaných řízení nedošlo k meritornímu rozhodnutí, kterým by bylo žalobě vyhověno a ani Nejvyšší správní soud v častých kasačních řízeních, týkajících se uvedených věcí, nezavázal krajský soud rozhodnout meritorně ve prospěch stěžovatele. Z procesních podání stěžovatele není patrná snaha, aby bylo rozhodnuto ve věci, ale jde spíše o neustálé zpochybňování dílčích úkonů správních orgánů a soudů.

Proti tomuto usnesení krajského soudu podal stěžovatel v zákonné lhůtě podání, které je podle svého obsahu kasační stížností, v níž uvedl důvody podřaditelné pod ust. § 103 odst. 1 písm. a), c) a d) s. ř. s. V tomto podání uplatnil nad rámec pouhého vyjádření nesouhlasu také určitou argumentaci týkající se napadeného usnesení. Především namítal, že krajskému soudu jsou z jeho činnosti velmi dobře známy jeho majetkové poměry a že prohlášení, které krajskému soudu zaslal, bylo podáno v podobě, kterou judikatura Nejvyššího správního soudu považuje za věrohodnou a dostatečnou. Zákon nestanoví, že krajský soud má zkoumat, zda žadatel uplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem, nýbrž pouze to, zda žaloba není zjevně bezúspěšná. Stěžovatel rovněž namítal, že byl krajským soudem nesprávně poučen o opravném prostředku a v té souvislosti zpochybnil možnost podání kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o nepřiznání osvobození od soudních

pokračování

poplatků, které považuje za rozhodnutí dočasné. Z důvodů výše uvedených se domáhal kasace napadeného usnesení.

Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná, jakkoliv stěžovatel tvrdí opak. Je třeba vyjít z toho, že se sice jedná o procesní rozhodnutí, ale se závažnými důsledky pro další řízení (viz usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 5. 2014, č. j. 3 As 125/2012 - 43). Pokud jde o povinné zastoupení advokátem a zaplacení soudního poplatku, Nejvyšší správní soud na těchto náležitostech pro specifičnost případu netrval, neboť opak by znamenal jen další řetězení téhož problému a nebyl by v souladu se zásadou hospodárnosti řízení (viz rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, č. j. 6 As 27/2004 - 41, publ. pod č. 486/2005 Sb. NSS a ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77, www.nssoud.cz).

Po konstatování přípustnosti kasační stížnosti Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení v souladu s ust. § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které uplatnil stěžovatel v podané kasační stížnosti, a přitom sám neshledal vady uvedené v odst. 4, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Podle ust. § 36 odst. 3 s. ř. s. účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvláště závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne.

Žadatel je povinen věrohodným způsobem prokázat své majetkové a sociální poměry. K podmínkám, za nichž soud může žadateli nepřiznat osvobození od soudního poplatku, zaujal názor Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91, v němž uvedl: „*Nejvyšší správní soud předně uvádí, že zneužívání dobrodiní osvobození od soudních poplatků je nepochybně důvodem způsobilým legitimizovat odklon od dosavadní rozhodovací praxe. Má-li soud v každém jednotlivém případě vážit konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele, musí se v rámci tohoto postupu zabývat i otázkou, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem. Jakkoliv § 36 odst. 3 s. ř. s. oproti § 138 odst. 1 o. s. ř. výslovně nereprobuje osvobození účastníka řízení od povinnosti platit soudní poplatek v případě „svévolného uplatňování práva“, úvaha v naznačeném smyslu musí být imanentní součástí posouzení specifických okolností žádosti a individuálních poměrů žadatele a uplatní se tedy i v soudním řízení správním. Opačný závěr by byl v přímém rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení nemohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu. Usnesení, kterým městský soud nevyhoví žádosti o osvobození od soudních poplatků v případě evidentního zneužívání práva na přístup k soudu, nemůže být s posledně jmenovaným právem účastníka řízení v rozporu.*“ Nejvyšší správní soud také odkazuje na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpjn 204/2009, v němž je uvedeno: „*V této souvislosti je třeba vzít v úvahu účel právní úpravy soudních poplatků, od něž se odvíjejí i způsoby určení jeho výše v jednotlivých případech. Obecně uznávaným účelem (funkcí) soudních poplatků je zabezpečit zčásti úhradu nákladů, které vznikají státu výkonem soudnictví (fiskální funkce), omezovat podávání některých neuvážených či svévolných (šikanózních) návrhů na zahájení soudních řízení (regulační funkce) a*

působit na to, aby povinní dobrovolně plnili své povinnosti (motivační funkce) - srov. např. důvodovou zprávu k zákonu č. 549/1991 Sb. nebo nálezný Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 2432/08.“

V dané věci stěžovatel na výzvu k zaplacení soudního poplatku reagoval žádostí o osvobození od soudního poplatku z důvodu nedostatku prostředků. V připojeném čestném prohlášení uvedl ke způsobu bydlení: „*polonájemní*“; k příjmům: „/“ s tím, že je příjemcem „*státních příspěvků dle zákona 111/06 ve znění 366/11 Sb.*“; k výši peněžitých závazků: „*tisíce*“; k úvěrové bonitě: „- 1“ a „*způsobilost nekrást: nenarušená*“. Současně přiložil kopii ústřížku pro příjemce poštovní poukázky typu B ze dne 13. 3. 2012, z níž vyplývá, že mu byla úřadem práce poukázána částka 3.410 Kč.

Protože důkazní břemeno ohledně majetkových poměrů, zda disponuje dostatečnými prostředky, aby mohl soudní poplatek zaplatit, leží na žadateli o osvobození od soudních poplatků, je jeho povinností, chce-li být osvobozen, nejen uvést, v čem spatřuje nedostatek prostředků (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 3. 2004, č. j. 1 Afs 5/2003 - 54), který podle jeho názoru vede k tomu, že nemůže soudní poplatek zaplatit, ale současně musí i takové tvrzení prokázat. Podle judikatury Nejvyššího správního soudu, „[...] *soud nemůže zjišťovat tyto skutečnosti z úřední povinnosti, neboť zásada vyšetřovací se zde neuplatní*“ (viz rozsudek ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 - 50). Obdobně se Nejvyšší správní soud vyjádřil v rozsudku ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009 - 88, podle něhož „[...] *účastník řízení, který požádal o osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.), a který byl soudem řádně poučen (§ 36 odst. 1 s. ř. s.), je povinen uvést a prokázat veškeré skutečnosti rozhodné pro posouzení žádosti. Vyplyne-li z uvedených údajů či obsahu spisu, že jsou nevěrohodné, popř. neúplné, soud žádost zamítne.*“ V rozsudku ze dne 27. 7. 2007, č. j. 8 Ans 2/2007 - 51, Nejvyšší správní soud vyslovil, že „[...] *nedoloží-li účastník řízení své, byť i tvrzené minimální, příjmy, je dán důvod pro zamítnutí jeho žádosti o osvobození od soudního poplatku.*“

Soud je povinen v každém jednotlivém případě vážit konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2009, č. j. 8 As 20/2009 - 50, www.nssoud.cz). Přitom vychází z údajů o příjmech a výdajích žadatele o osvobození od soudních poplatků a posuzuje jeho majetkové poměry, např. způsob bydlení a náklady s tím spojené, závazky, pohledávky apod. Je tedy na žadateli, aby v žádosti o osvobození od soudních poplatků uvedl, v čem nezpůsobilost zaplatit soudní poplatek spočívá. Výdělkové a majetkové poměry žadatele musí být vždy posuzovány podle aktuálního stavu.

V odůvodnění napadeného usnesení krajský soud podrobně popsal veškeré své úvahy, které ho vedly k závěru, že stěžovatel dostatečným způsobem nedoložil nedostatek svých prostředků a nesplnil tak svou důkazní povinnost. Nejvyšší správní soud je shodného názoru jako krajský soud, že stěžovatel své majetkové poměry řádným způsobem nedoložil, protože jeho tvrzení o nulové výši příjmů je v rozporu s jeho tvrzením, že je příjemcem státní podpory – státních příspěvků podle zákona č. 111/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, přičemž však neuvedl, od kdy a v jaké výši tyto dávky pobírá. Současně není z čestného prohlášení zřejmé, kde stěžovatel bydlí, když pouze zcela neurčitě uvedl „*polonájemní*“ bydlení, a ani to, jaké jsou jeho náklady na bydlení, ani jaká je přesná výše jeho peněžních závazků, když opět neurčitě uvedl „*tisíce*“.

pokračování

Stěžovatelovo čestné prohlášení mohlo být způsobilé poskytnout krajskému soudu, zejména pokud by bylo spojeno s listinami, které by jeho obsah dokládaly (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 2. 2012, č. j. 1 Aps 2/2012 – 11, www.nssoud.cz). Předložené čestné prohlášení však výše uvedeným požadavkům nevyhovuje, protože obsahuje jen vágní informace bez doložení příslušných dokladů o stěžovatelových výdělkových a majetkových poměrech. Obdobnou listinu posuzoval Nejvyšší správní soud již v usnesení ze dne 12. 9. 2012, č. j. 1 As 121/2012 – 22, dostupné na www.nssoud.cz, v němž uvedl, že takto formulovaná žádost je zjevně šikanózní a není míněna vážně. Jediným smyslem takové žádosti je dosáhnout toho, aby o ní bylo samostatně soudem rozhodnuto, nikoliv aby jí bylo vyhověno. Bizarně znějící žádost v kombinaci s poukazem na vysoký počet podobně vedených sporů vedla Nejvyšší správní soud k závěru, že byla podána jen proto, aby se stěžovateli dostalo dvou rozhodnutí, nejprve o zamítnutí žádosti a poté o zastavení řízení. Z tohoto důvodu však na jeho žádost nelze nahlížet jinak než jako na zneužití práva podat žádost o osvobození od soudních poplatků. Závěr krajského soudu o šikanózním výkonu práva vycházel z okolností dané věci a rovněž z hodnocení postupu stěžovatele v obdobných sporech. Vedle velkého počtu sporů, které stěžovatel vede (krajský soud počet žalob vyčíslil na 229, u Nejvyššího správního soudu je evidováno jen za rok 2014 175 stěžovatelových věcí), což by samo o sobě nemohlo odůvodnit neosvobození od soudního poplatku, krajský soud hodnotil jak postup stěžovatele v dané věci, tak i podobnost jeho postupu v dalších jím vedených sporech. Jeho procesní postup nesměruje k tomu, aby ve věci mohlo být meritorně rozhodnuto, ale je veden snahou spor co nejvíce prodloužit. Krajský soud popsal i další aspekty stěžovatelova postupu v obdobných sporech, které svědčí o jeho snaze vést spor pro spor.

Krajský soud při posuzování stěžovatelovy žádosti o osvobození od soudních poplatků správně přihlížel i k dalším okolnostem případu, tedy nejen k jeho majetkovým poměrům. Osvobození od soudního poplatku je možné při kumulativním splnění několika podmínek. Rozhodující je, zda v souvislosti s podanou žádostí účastník řízení doloží, že nemá dostatečné prostředky, nejedná se o neuvážený či svévolný (šikanózní) návrh a návrh zjevně nemůže být neúspěšný. U posuzování svévolného (šikanózního) návrhu je nutné zohlednit jak podání stěžovatele, tak i jeho další podání a způsob vedení jeho sporů v obdobných případech. Zjevná neúspěšnost je tedy pouze jednou, nikoliv jedinou, podmínkou pro posouzení nároku na osvobození, resp. zamítnutí žádosti. V dané věci se krajský soud důkladně zabýval podanou žádostí o osvobození od soudních poplatků a přesvědčivě odůvodnil, proč ji shledal šikanózní.

Pokud jde o stížní námitku, že krajský soud správně nepoučil stěžovatele o opravném prostředku, když kasační stížnost není proti dočasnému rozhodnutí přípustná, Nejvyšší správní soud uvádí, že pokud jde o usnesení, kterým se zamítá žádost o osvobození od soudních poplatků, nejedná se z povahy věci o rozhodnutí dočasné a neuplatní se tedy ust. § 104 odst. 3 písm. c) s. ř. s. Poučení krajského soudu je podle současné judikatury Nejvyššího správního soudu v souladu se zákonem. Stěžovatel se jím přes svou domněnku o jeho nesprávnosti řídil, což odporuje jeho postoji v této věci. Rovněž tato námitka je proto nedůvodná.

K dalším tvrzením v kasační stížnosti uplatněným Nejvyšší správní soud konstatuje, že šlo jednak o nekonkrétní tvrzení, z nichž nebylo možno identifikovat projednatelné stížní

námítky proti napadenému usnesení, a jednak šlo o vyjádření stěžovatelových názorů na činnost krajského soudu, které nemají pro posouzení věci žádnou relevanci.

Nejvyšší správní soud ze všech shora uvedených důvodů dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle ust. § 110 odst. 1 věta druhá s. ř. s. zamítl. Ve věci rozhodl v souladu s ust. § 109 odst. 2 s. ř. s., podle něhož rozhoduje Nejvyšší správní soud o kasační stížnosti zpravidla bez jednání, když neshledal důvody pro jeho nařízení.

Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o ust. § 60 odst. 1 věta první ve spojení s § 120 s. ř. s., podle kterého, nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Nejvyšší správní soud žádnému z účastníků náhradu nákladů nepřiznal, protože stěžovatel v řízení úspěch neměl a Nejvyššímu správnímu soudu žádné náklady s tímto řízením nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 19. června 2014

JUDr. Eliška Cihlářová
předsedkyně senátu